

Šifra kandidata:
A jelölt kódszáma:

Državni izpitni center

M 2 3 1 5 2 1 1 1 M

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK
TAVASZI VIZSGAIDŐSZAK

SOCIOLOGIJA SZOCIOLÓGIA

≡ Izpitna pola 1 ≡
1. feladatlap

Strukturirane naloge / Strukturált feladatok

Torek, 30. maj 2023 / 90 minut
2023. május 30., kedd / 90 perc

*Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.
Engedélyezett segédeszközök:
a jelölt töltőtollat vagy golyóstollat hoz magával.*

SPLOŠNA MATURA
ÁLTALÁNOS ÉRETTSÉGI VIZSGA

Navodila kandidatu so na naslednji strani.
A jelöltnek szóló útmutató a következő oldalon olvasható.

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na prvi strani).

Izpitna pola vsebuje 4 strukturirane naloge, od katerih izberite in rešite 2. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 40; vsaka naloga je vredna 20 točk.

V preglednici z "x" zaznamujte, kateri nalogi naj ocenjevalec oceni. Če tega ne boste storili, bo ocenil prvi dve nalogi, ki ste ju reševali.

1.	2.	3.	4.

Rešitve pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom v izpitno polo v za to predvideni prostor **znotraj okvirja**. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

ÚTMUTATÓ A JELÖLTNEK

Figyelmesen olvassa el ezt az útmutatót!

Ne lapozzon, és ne kezdjen a feladatok megoldásába, amíg azt a felügyelő tanár nem engedélyezi!

Ragassza vagy írja be kódszámát a feladatlap első oldalának jobb felső sarkában levő keretbe!

A feladatlap 4 strukturált feladatot tartalmaz, ebből válasszon ki és oldjon meg kettőt! Összesen 40 pont érhető el, egy-egy feladat 20 pontot ér.

A táblázatban jelölje meg x-szel, melyik feladatokat értékelje az értékelő! Ha ezt nem teszi meg, az értékelő tanár az első két megoldott feladatot értékeli.

1.	2.	3.	4.

Válaszait töltőtollal vagy golyóstollal írja a feladatlap erre kijelölt helyére, **a kereten belülre!** Olvashatóan írjon! Ha tévedett, a leírtat húzza át, majd válaszát írja le újra! Az olvashatatlan válaszokat és a nem egyértelmű javításokat 0 ponttal értékeljük.

Bízzon önmagában és képességeiben! Eredményes munkát kívánunk!

V sivo polje ne pišite. / A szürke mezőbe ne írjon! V sivo polje ne pišite. / A szürke mezőbe ne írjon! V sivo polje ne pišite. / A szürke mezőbe ne írjon!

Prazna stran

Üres oldal

OBRNITE LIST.
LAPOZZON!

1. Odločanje v skupnosti / *Döntéshozatal a közösségben*

- 1.1. Opredelite avtoriteto in prisilo kot obliki družbene moči. / *Határozza meg az autoritást és a kényszert mint a társadalmi erő formáit!*

Avtoriteta / *Az autoritás:* _____

 (1)

Prisila / *A kényszer:* _____

 (1)
 (2 točki/pont)

Vir 1 / 1. forrás

Ta tip moderne oblasti prepoznamo po birokraciji. Nič junaškega ni v birokratski vladavini. V birokratskem močvirju je uradništvo politično nevtravno, uradniki zaposlitev dobijo prek javnih razpisov, med kariernimi potmi se specializirajo za specifične naloge, njihovo napredovanje je odvisno od izkazane sposobnosti, sistem je hierarhičen in temelji na osebni odgovornosti uradnika. Ravnanje uradništva je določeno z brezosebnimi pravili. Ne glede na to, kako dolgočasna je birokratska vladavina, moderne države upravljajo birokrati. Torej ljudje, ki poznajo predpise, skrbijo, da se predpisi izvajajo. Če je birokracija solidna, predpisi veljajo za vse enako.

(Žerdin, A. (2020): Birokratsko močvirje, Sobotna priloga, 5. 12. 2020, str. 1)

- 1.2. Navedite tri značilnosti tipa oblasti (po Webru), ki je predstavljen v viru 1. / *Adja meg az 1. forrásban bemutatott hatalom típusának (Weber értelmezésében) három jellegzetességét!*

Prva značilnost / *Első jellegzetesség:* _____

 (1)

Druga značilnost / *Második jellegzetesség:* _____

 (1)

Tretja značilnost / *Harmadik jellegzetesség:* _____

 (1)
 (3 točke/pont)

- 1.3. Navedite dva tipa oblasti po Webru, ki nista predstavljena v viru 1. / *Adja meg a hatalom két típusát Weber értelmezésében, amelyre az 1. forrás nem világít rá!*

Prvi tip oblasti / *A hatalom első típusa:* _____

Drugi tip oblasti / *A hatalom második típusa:* _____
 (1 točka/pont)

Vir 2 / 2. forrás

Njegovo veličanstvo, kralj Henrik, po poreklu, nazivu in božji milosti kralj Anglije in Francije, kralj Irske, vojvoda Cornwallski in vojvoda Lancasterski.

(Iggulden, C. (2018): Vojna rož: Znanilka nevihte, Učila International, Tržič, str. 232)

- 1.4. Kako se legitimizira tip oblasti, predstavljen v viru 2? / *Hogyan lehet legitimálni a 2. forrásban szemléltetett hatalom típusát?*

_____ (1 točka/pont)

- 1.5. Navedite še en način, kako se lahko legitimizira oblast, ne glede na tip. / *Nevezzen meg még egy módot a hatalom legitimé tételére, függetlenül a hatalom típusától!*

_____ (1 točka/pont)

Vir 3 / 3. forrás

Država, torej državni aparat, je edina sila v skupnosti, ki sme organizirati nasilje. Nasilje je prepovedano, razen če gre za nasilje, ki ga, da vzdržuje red in mir, izvaja država. Z drugimi besedami: nasilje, ki ga sme izvajati državni aparat, je namenjeno preprečevanju nasilja, ki bi ga izvajali posamezni ljudje. A tudi nasilje, nad katerim ima državni aparat monopol, je v moderni državi omejeno. Omejeno je z ustavo in zakoni.

(Žerdin, A. (2019): Splošni ljudski odbor, Sobotna priloga, 3. 8. 2019, str. 1)

- 1.6. Kateri sociolog je postavil tezo, zapisano v viru 3, da ima država zakonit monopol nad sredstvi prisile? Obkrožite pravilno rešitev.

Melyik szociológus fogalmazta meg azt a tézist (a 3. forrás alapján), hogy az államnak legitim monopóliuma van a kényszer eszközei felett? Karikázza be a helyes választ!

- A Talcott Parsons
- B Max Weber
- C Émile Durkheim
- D Karl Marx

_____ (1 točka/pont)

- 1.7. Kratko predstavite antično in moderno demokracijo glede na to, kdo ima pravico odločati.

Röviden mutassa be az ókori és a modern demokráciát abból a szempontból, hogy kinek van joga dönteni!

Antična demokracija / *Ókori demokrácia*: _____

_____ (1)

Moderna demokracija / *Modern demokrácia*: _____

_____ (1)
(2 točki/pont)

1.8. Predstavite državo blaginje. / *Mutassa be a jóléti államot!*

(2 točki/pont)

Vir 4 / 4. forrás

Morda se sliši patetično, a je zelo realno: brez protestov ne bi bilo ne te države, ne njene državnosti, ne samostojnosti. Iz protestov in tega, da jih oblast spoštuje, je zrasla ta država. Ne le ta – protesti so nedotakljiva pravica po vseh demokratičnih državah.

(Repovž, G. (2020): Pravica do protesta, Mladina, 30. 4. 2020, str. 2)

1.9. Kateri tip politične participacije je opisan v viru 4?
A politikai részvétel mely típusát szemlélteti a 4. forrás?

(1 točka/pont)

1.10. Navedite dva tipa interesnih skupin in vsakega izmed njiju na kratko predstavite.
Nevezze meg az érdekcsoportok két típusát, és röviden mutassa be mindkettőt!

Navedba prvega tipa / *Az első típus megnevezése:*

(1)

Predstavitev / *Bemutató:* _____

(1)

Navedba drugega tipa / *A második típus megnevezése:*

(1)

Predstavitev / *Bemutató:* _____

(1)
 (4 točke/pont)

1.11. V spodnji povedi je zapisana vsebinska napaka. Poved zapišite ponovno tako, da bo napaka popravljena oziroma zamenjana z ustrežno besedo.

Az alábbi mondatban lényeges tartalmi hiba van. Alakítsa át a mondatot úgy, hogy kijavítja, azaz megfelelő szóval helyettesíti a hibát!

»Evropski parlament, ki ga sestavlja 705 poslancev, predstavlja izvršilno vejo oblasti.«

»A 705 képviselőből álló Európai Parlament a végrehajtó hatalom ágát képviseli.«

Zapis vsebinsko pravilne povedi / A tartalmilag helyes mondat:

(1 točka/pont)

1.12. Kaj je značilnost modernih političnih strank, t. i. strank »catch – all«?

Mi jellemző a modern, ún. „catch-all” politikai pártokra?

(1 točka/pont)

2. Družina / A család

2.1. Opredelite družino s sociološkega vidika. / Határozza meg a családot szociológiai szempontból!

(2 točki/pont)

2.2. Imenujte pojave, navedene spodaj. / Nevezze meg az alábbiakban felsorolt jelenségeket!

Zakonska zveza z več partnerji hkrati / Házasság egyszerre több partnerrel:

(1)

Prepoved sklepanja zakonske zveze med nekaterimi sorodniki:
Egyes rokonok közötti házasságkötés tilalma:

(1)

Obveznost sklepanja zakonske zveze v okviru nekaterih družbenih skupin:
Kötelező házasságkötés bizonyos társadalmi csoportokon belül:

(1)
(3 točke/pont)

2.3. Kateri funkciji družine sta po mnenju sociologa Talcotta Parsonsa temeljni in univerzalni?
Talcott Parsons szociológus szerint a család mely két funkciója alapvető és univerzális?

Navedba prve funkcije / Az első funkció megnevezése:

(1)

Navedba druge funkcije / A második funkció megnevezése:

(1)
(2 točki/pont)

2.4. Navedite dve značilnosti simetričnih/integriranih partnerskih vlog.
Adja meg a szimmetrikus/integrált párkapcsolati szerepek két jellegzetességét!

Prva značilnost / Első jellegzetesség:

(1)

Druga značilnost / Második jellegzetesség:

(1)
(2 točki/pont)

2.5. Navedite dva dejavnika, ki sta v preteklosti spodbudila prehod od asimetričnih k simetričnim partnerskim vlogam.

Adjon meg két tényezőt, amely a múltban ösztönözte az aszimmetrikus partneri szerepek szimmetrikus partneri szerepekre való áttérését!

Prvi dejavnik / *Első tényező:* _____ (1)

Drugi dejavnik / *Második tényező:* _____ (1)
(2 točki/pont)

2.6. V povezavi z značilnostmi sodobnih družin se izražajo tudi kritični pogledi na družino. Pojasnite pogled/kritiko sociologa Edmunda Leacha.

A modern családok jellegzetességeivel kapcsolatban kritikus nézetek is megfogalmazódnak a családról. Magyarázza meg Edmund Leach szociológus nézetét/kritikáját!

(2 točki/pont)

2.7. V povezavi s socializacijsko funkcijo družine pojasnite vlogo kulturne reprodukcije.

A család szocializációs funkciójával kapcsolatban magyarázza meg a kulturális reprodukció szerepét!

(2 točki/pont)

2.8. Pojasnite strukturno in funkcijsko dezorganizacijo družine. Navedite primera.

Magyarázza meg a család strukturális és funkcionális dezorganizációját! Adjon meg két példát!

Strukturna dezorganizacija / *Strukturális dezorganizáció:* _____ (1)

Primer / *Példa:* _____ (1)

Funkcijska dezorganizacija / *Funkcionális dezorganizáció:* _____ (1)

Primer / *Példa:* _____ (1)
(4 točke/pont)

2.9. V kateri tip družine uvrščamo t. i. komunske oblike družinskega življenja? Obkrožite pravilno rešitev.

Melyik családtípusba soroljuk a családi élet ún. kommuna formáját? Karikázza be a helyes választ!

- A Jedrna družina. / *Nukleáris család.*
- B Razširjena družina. / *Kiterjesztett család.*
- C Reorganizirana družina. / *Újjászervezett család.*
- D Modificirana razširjena družina. / *Módosított kiterjesztett család.*

(1 točka/pont)

3. Religija in verovnjaški sistemi / A vallás és a vallási rendszerek

3.1. Opreделите spodnja pojma. / Határozza meg a alábbi fogalmakat!

Religijski eklekticizem / Vallási eklekticizmus: _____

(1)

Religijski pluralizem / Vallási pluralizmus: _____

(1)
(2 točki/pont)

3.2. Pojasnite, kaj pomeni, da je religija kulturna univerzalija.
Magyarázza meg, mit jelent, hogy a vallás kulturális univerzálé!

(1 točka/pont)

3.3. Kateri sociolog ugotavlja, da je bistvo religije razločevanje med svetim (sakralnim) in posvetnim (profanim)? Obkrožite pravilno rešitev.

Melyik szociológus jutott arra a következtetésre, hogy a vallás lényege a szent (szakrális) és a világi (profán) közötti különbségtétel? Karikázza be a helyes választ!

- A Karl Marx
- B Max Weber
- C Émile Durkheim
- D Talcott Parsons

(1 točka/pont)

3.4. Pojasnite spodnja pojma. / Magyarázza meg az alábbi fogalmakat!

Sakralno / Szakrális: _____

(1)

Profano / Profán: _____

(1)
(2 točki/pont)

Vir 1 / 1. forrás

Vsaka religija se kaže kot raznovrstna praktična dejavnost. Tu so najpomembnejši obredi ali rituali ... Religije so polne ritualov. Ritualno se vzpostavlja zveza z »najvišjim«, svetim, bogom, bogovi itd.

(Smrke, M., (2000): Svetovne religije, FDV, Ljubljana str. 143)

3.5. S pomočjo vira 1 pojasnite dve funkciji obredov ali ritualov.

Az 1. forrás segítségével magyarázza meg a szertartások és a rituálék két funkcióját!

Pojasnitev prve funkcije / *Az első funkció magyarázata:*

(1)

Pojasnitev druge funkcije / *A második funkció magyarázata:*

(1)
(2 točki/pont)

3.6. Katere vsebinske prvine (poleg verskega ravnanja) še vključuje religija? Navedite in pojasnite dve.

Melyik egyéb tartalmi elemeket (a vallásos viselkedésen kívül) foglal magába a vallás? Nevezzen meg és magyarázzon meg kettőt!

Navedba prve vsebinske prvine / *Az első tartalmi elem megnevezése:*

(1)

Pojasnitev / *Magyarázat:* _____

(1)

Navedba druge vsebinske prvine / *A második tartalmi elem megnevezése:*

(1)

Pojasnitev / *Magyarázat:* _____

(1)
(4 točke/pont)

3.7. V kateri tip religij po Mc Geeju uvrščamo šintoizem in daoizem?

Mc Gee tipológiája szerint a vallások mely típusába sorolható a sintoizmus és a taoizmus?

Šintoizem / Sintoizmus: _____

Daoizem / Taoizmus: _____

(1 točka/pont)

Vir 2 / 2. forrás

Hindujsko religiozno prepričanje je opravičevalo kastni sistem tradicionalne Indije. V srednjeveški Evropi so kralji in kraljice vladali po božji volji, egiptovski faraoni so šli celo dlje in združevali boga in kralja v eni osebi ...

(Haralambos, M., Holborn, M. (1999): Sociologija, Teme in pogledi, DZS, str. 459)

3.8. O kateri družbeni funkciji religije govori vir 2?

A vallás mely társadalmi funkciójára utal a 2. forrás?

(1 točka/pont)

3.9. Pojasnite, kaj je verski fundamentalizem. V odgovor vključite dve značilnosti tega pojava.

Magyarázza meg, mi a vallási fundamentalizmus! A válaszban adjon meg két jellegzetességet erre a jelenségre!

Pojasnitev / Magyarázat: _____

(1)

Prva značilnost / Első jellegzetesség: _____

(1)

Druga značilnost / Második jellegzetesség: _____

(1)

(3 točke/pont)

3.10. Katere pojave označujemo kot sekularno religijo? Navedite primer.

Mely jelenségeket határozuk meg szekuláris vallásként? Adjon meg egy példát!

Sekularna religija / Szekuláris vallás: _____

(2)

Primer / Példa: _____

(1)

(3 točke/pont)

4. Delo in prosti čas / A munka és a szabadidő

4.1. Kaj je značilno za delo kot zaposlitev? V odgovor vključite štiri značilnosti.

Mi jellemszi a munkát mint foglalkozást? A válaszban említsen meg négy jellemzőt!

(2 točki/pont)

4.2. Pojasnite pomen zaposlitve za posameznika v sodobnih družbah.

Magyarázza meg a foglalkoztatás fontosságát az egyének számára a modern társadalmakban!

(3 točke/pont)

4.3. Navedite tri vrste brezposelnosti glede na vzroke in eno natančneje predstavite.

Nevezze meg a munkanélküliség három típusát annak okai szerint, és az egyiket részletesebben mutassa be!

Navedba / Megnevezés: _____

(2)

Predstavitev ene od navedenih vrst brezposelnosti / A munkanélküliség egyik megnevezett

típusának a bemutatása: _____

(2)

(4 točke/pont)

4.4. Pojasnite tri posledice brezposelnosti za družbo kot celoto.

Magyarázza meg a munkanélküliség három következményét a társadalom egészére nézve!

Prva posledica / Első következmény: _____

(1)

Druga posledica / Második következmény: _____

(1)

Tretja posledica / Harmadik következmény: _____

(1)

(3 točke/pont)

Vir 1 / 1. forrás

... organizacije, ki so zastopale delavske interese in so služile kot protiutež upravam podjetij in jih silile, da so sadove povečane produktivnosti na široko delile z delavci v obliki zvišanih mezd, krajšega delovnega časa, izboljšanja delovnih razmer in večjih socialnih prispevkov. /.../ Dolgo so se zanašali na orožje, s katerim so lahko dosegali koristi – možnosti, da s pomočjo stavke ustavijo delo.

(Rifkin, J. (2007): Konec dela, Krtina, Ljubljana, str. 24)

- 4.5. Poimenujte organizacijo, ki jo opisuje vir 1. Navedite in pojasnite še eno sredstvo (način), ki ga poleg stavke, omenjene v viru 1, uporablja ta organizacija za doseganje ciljev.
Nevezze meg azt a szervezetet, amelyet az 1. forrás mutat be! Nevezzen meg és magyarázzon meg egy másik eszközt (módszert), amelyet ez a szervezet a céljai elérésére használ az 1. forrásban említett sztrájkon kívül!

Poimenovanje organizacije / A szervezet megnevezése: _____ (1)

Poimenovanje sredstva / Az eszköz megnevezése: _____ (1)

Pojasnitev / Magyarázat: _____

_____ (2)
(4 točke/pont)

- 4.6. Navedite vzorce doživljanja dela in preživljanja prostega časa po Parkerju ter enega pojasnite.
Nevezze meg a munka és a szabadidő megélésének mintáit Parker szerint, és egyet közülük magyarázzon meg!

Navedba / Megnevezés: _____
_____ (2)

Pojasnitev enega od navedenih vzorcev / Az egyik megnevezett minta magyarázata:

_____ (2)
(4 točke/pont)

Prazna stran

Üres oldal